

ΤΟ ΑΜΦΙΛΕΓΟΜΕΝΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΚΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ: ΥΠΕΡ Ή ΚΑΤΑ ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΕΕ ;

Συγγραφέας: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΑΝΙΛΑΚΗΣ

«Η Φύση δεν δαμάζεται παρά μόνο αν υποταχθείς σ' αυτήν»
Sir Francis Bacon, 1561-1626, Άγγλος φιλόσοφος

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η ανά χειράς μελέτη διερευνά το πολύχρονο και επίκαιρο ζήτημα της εκτροπής του ποταμού Αχελώου. Η υπόθεση αφορά την περιβόητη προσπάθεια εδώ και σχεδόν 30 χρόνων μεταφοράς νερού από τη Δυτική Ελλάδα προς την Θεσσαλία μέσω της εκτροπής του ποταμού Αχελώου. Έως και σήμερα η Ολομέλεια του ΣΤΕ έχει ακυρώσει τέσσερις φορές την εκτροπή του ποταμού Αχελώου κατά τα έτη 1994, 2000, 2005 και 2010. Μάλιστα τον Φεβρουάριο του 2010 η Ολομέλεια του ΣΤΕ «πάγωσε» προσωρινά όλα τα έργα εκτροπής του ποταμού Αχελώου και σταμάτησε τη λειτουργία όσων έργων έχουν ολοκληρωθεί. Οι σύμβουλοι Επικρατείας θα ασχοληθούν και πάλι με την εκτροπή του Αχελώου, αφού λάβουν τις απαντήσεις από τους Ευρωπαίους συναδέλφους τους στα 14 προδικαστικά ερωτήματα, που απέστειλαν τον Οκτώβριο του 2009 στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Εν αναμονή λοιπόν της απόφασης του ΔΕΕ στο τέλος του έτους ή στις αρχές του 2012^[1], το ζήτημα της εκτροπής του ποταμού Αχελώου τοποθετείται ψηλά στη περιβαλλοντική ατζέντα και είναι ενδιαφέρον να το εξετάσουμε σφαιρικά.

Η δομή της μελέτης βασίζεται πάνω σε τέσσερις άξονες: στο πρώτο μέρος θα παρουσιαστούν στοιχεία της φυσικής κατάστασης του ποταμού Αχελώου ενώ στο δεύτερο μέρος θα λάβει χώρα η διερεύνηση του ιστορικού πλαισίου του έργου της εκτροπής με την παράλληλη εξέταση των ενδιάμεσων αποφάσεων του ΣΤΕ (1994,2000,2005,2009,2010). Στο τρίτο μέρος θα ακολουθήσει η ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων του έργου της εκτροπής. Στόχος της μελέτης είναι να φωτίσει τα επιχειρήματα που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί υπέρ και κατά του έργου με αντικειμενικό τρόπο, ώστε να γίνει πιο κατανοητό το όλο ζήτημα. Τέλος στο τέταρτο μέρος ιδιαίτερη μνεία δίνεται στις [προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως του ΔΕΕ αναφορικά με την εκτροπή του ποταμού Αχελώου](#), όπως δημοσιοποιήθηκαν στις 13.10.2011. Τι μας καταδεικνύουν λοιπόν οι προτάσεις αυτές σχετικά με την επικείμενη απόφαση του ΔΕΕ;

1. Ο ποταμός Αχελώος: στοιχεία φυσικής κατάστασης

Ο Αχελώος[2] ή Ασπροπόταμος[3] είναι ο δεύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδας μετά τον Αλιάκμονα, πηγάζει από το όρος Λάκμος της οροσειράς της Πίνδου στην περιοχή του Μετσόβου και ρέει σε ένα από τα πιο σημαντικά υδατικά διαμερίσματα της Ελλάδας. Η λεκάνη απορροής του καλύπτει έκταση 5.572 km², το ύψος της μέσης ετήσιας βροχόπτωσης είναι 1.620 mm, ο μέσος ετήσιος όγκος νετού 8.860 x 10⁶ m³, η δε μέση ετήσια απορροή του εκτιμάται σε 7.800x10⁶ m³ νερού. Από τα νερά του ποταμού αρδεύονται περί τα 370.000 στρέμματα γεωργικής γης. Για τους αρχαίους Έλληνες ο Αχελώος ήταν ο πατέρας όλων των ρεόντων υδάτων[4].

Με διαδρομή 220 χιλιομέτρων[5] εξ' ολοκλήρου σε ελληνικό έδαφος θεωρείται ο πλουσιότερος σε νερά γηγενής ποταμός της Ελλάδας και αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά ποτάμια οικοσυστήματα. Παράλληλα είναι ο σπουδαιότερος ποταμός από πλευράς υδροηλεκτρικής παραγωγής και αρκετά σημαντικός από πλευράς γεωργικής αξιοποίησης για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας.

Αξίζει να αναφέρουμε όμως ότι ο Αχελώος έχει υποστεί ουσιαστικές αλλοιώσεις από την κατασκευή των 4 Υδροηλεκτρικών φραγμάτων για την παραγωγή ενέργειας (Κρεμαστών με 4.700x10⁶ m³, Καστρακίου με 1.000x10⁶ m³, Ταυρωπού με 400x10⁶ m³ και Στράτου με 150x10⁶ m³), αλλά και την άρδευση άλλων περιοχών, όπως αυτά της: Μεσοχώρας με ωφέλιμη χωρητικότητα 228x10⁶ m³ νερού, Συκιάς με 502x10⁶ m³, από το οποίο προβλέπεται να γίνει και η εκτροπή μέσω σήραγγας 600x10⁶ m³ νερού προς τη Θεσσαλία.

2. Ανάλυση του ιστορικού πλαισίου του έργου της εκτροπής και των ενδιάμεσων αποφάσεων του ΣτΕ (1994, 2000, 2005, 2009, 2010)

Το όλο ζήτημα της εκτροπής[6] του Αχελώου προέκυψε το 1925, όταν ο καθηγητής κ. Κουτσοκώστας πρότεινε την εκτροπή του ποταμού προς την Θεσσαλία από το φράγμα της Μεσοχώρας, ενώ στη συνέχεια το 1972 ο μηχανικός της ΔΕΗ κ. Μαγειριάς[7] διατύπωσε την ιδέα[8] εκτροπής από τη θέση Συκιά. Το 1979 η κυβέρνηση Ράλλη της ΝΔ[9] εγγράφει κονδύλιο 200 εκ. δρχ. για τη μελέτη του έργου εκτροπής, ενώ το 1981 εξαγγέλλει διεθνή διαγωνισμό για τη μελέτη σκοπιμότητας του όλου έργου. Το 1983 ο Α. Παπανδρέου εξαγγέλλει πανηγυρικά στο Κιλελέρ την αρχή υλοποίησης του έργου, χωρίς να έχουν γίνει οι απαραίτητες μελέτες σχετικά για το ενεργειακό σκέλος του, για τη γεωργική ανάπτυξη της Θεσσαλίας, για την οικονομική σκοπιμότητα του συνολικού σχεδίου εκτροπής και για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις επιμέρους έργων[10]. Αυτό το οποίο κυριαρχεί είναι η παρουσίαση του έργου ως εθνικής σημασίας, το οποίο μέσω της εκτροπής των 1,1 δισ. m³ νερού θα μπορούσε να καταστήσει την Ελλάδα ενεργειακά αυτόνομη μέσω της άρδευσης του Θεσσαλικού γίγαντα.

Το 1985 όμως και πριν ολοκληρωθούν οι χρηματοοικονομικές αναλύσεις του έργου

Ξεκίνησε από τη ΔΕΗ η κατασκευή έργων (φράγμα Μεσοχώρας και σήραγγες εκτροπής σε Πύλη, Συκιά και Μουζάκι), ενώ αποφασίστηκε η ένταξη ορισμένων από αυτά στο ΜΟΠ-ΑΚΕ. Το 1987 όμως η ΕΚ αρνήθηκε να εγκρίνει ένα από τα έργα του ίδιου του ΜΟΠ-ΑΚΕ, στο οποίο είχε ενταχθεί μέρος των έργων κεφαλής εκτροπής του ποταμού παράλληλα με την κατασκευή αρδευτικών έργων εκτάσεως 300.000 στρεμμάτων. Για να εξασφαλιστούν λοιπόν χρηματικοί πόροι αποφασίστηκε να σπάσει το έργο και εντάχθηκε το έργο κεφαλής[11] στο ΣΠΑ και στο Α΄ ΚΠΣ (1989-1993) ως καθαρά ενεργειακό έργο, ενώ στο διεθνή διαγωνισμό που ακολούθησε το 1987 μία μόνο εταιρία δήλωσε προσφορά[12], χωρίς τελικά όμως να επικυρωθεί οποιαδήποτε συμφωνία ύστερα από την αντίδραση της ΕΕ.

Το 1993 η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προώθησε νέο σχέδιο το «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αχελώος»[13], το οποίο εντάχθηκε στο Β΄ ΚΠΣ (1994-1999) και υποβλήθηκε για έγκριση στην ΕΕ, ενώ τον Μάρτιο του 1993 υπογράφηκε σύμβαση, η οποία όμως αφορούσε μόνο τα έργα κεφαλής. Ουσιαστικά όμως τίποτα δεν έχει αλλάξει. Ποιο είναι το πραγματικό κόστος του έργου; Ποιες θα είναι επιπτώσεις του στο περιβάλλον και στην εθνική οικονομία; Ποια τα μακροχρόνια αποτελέσματά του; Όλα αυτά τα ερωτήματα παρέμεναν αναπάντητα. Το ΕΠ Αχελώος αποτελούσε μια φραστική αναπροσαρμογή των στόχων του έργου τονίζοντας τον παράγοντα της άμεσης κοινωνικής ανάγκης για την κάλυψη των βασικών αρδευτικών και υδρευτικών απαιτήσεων. Και σε αυτή τη περίπτωση όμως, η ΕΕ αποφάνθηκε αρνητικά, όταν το 1994 δεν εγκρίθηκε η κοινοτική χρηματοδότηση για τη προώθηση της εκτροπής μέσα στα πλαίσια του Β΄ ΚΠΣ.

2.1. Η απόφαση ΣτΕ 2760/1994 και η στροφή στη μερική εκτροπή των 600 εκ. m³ νερού

Στο ΣτΕ όμως είχαν καταφύγει περιβαλλοντικές οργανώσεις και τοπικοί φορείς της Δυτικής Ελλάδας, οι οποίοι ζητούσαν αναστολή του έργου και κατήγγειλαν τις ΜΠΕ[14]. Το 1994 το Ε΄ τμήμα του ΣτΕ «μπλοκάρει» για πρώτη φορά την εκτροπή του Αχελώου (απόφαση[15] αρ. 2760). Η αιτιολογία του ΣτΕ ήταν πως δεν αρκούσε η σύνταξη ΜΠΕ για κάθε έργο ξεχωριστά, μιας και επειδή το έργο ήταν τεράστιο έπρεπε να γίνει συνθετική μελέτη, με την οποία θα μπορούσαν να διαγνωσθούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές συνέπειες του έργου και να κριθεί αν είναι επιτρεπτή ή όχι η εκτέλεσή του. Ήταν μια ιστορική απόφαση, η οποία εξέφραζε το συντονισμό των κανόνων του Συντάγματος (άρθρο 24[16]), των διεθνών συνθηκών και του κοινοτικού δικαίου με έμφαση στην Οδηγία 85/337/ΕΟΚ.

Ο Β. Ρώτης θεωρεί την απόφαση αυτή του ΣτΕ ως *arret de principe* με καταλυτικές συνέπειες για την έννομη τάξη και την αναπτυξιακή στρατηγική, η οποία κατέστησε

το ΣτΕ αιχμή της προστασίας του περιβάλλοντος στην Ελλάδα και οδήγησε στην αναθεώρηση του άρθρου 24 Σ, ώστε να περιοριστεί η ακτιβιστική νομολογία του ΣτΕ. Παράλληλα, η απόφαση αυτή σήμανε το συνολικό εξευρωπαϊσμό του δικαίου περιβάλλοντος και την πλήρη εφαρμογή των κανόνων του κοινοτικού δικαίου για την επίτευξη της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης σε σημαντικά για την εθνική οικονομία έργα υποδομής.

Στη συνέχεια το ΥΠΕΧΩΔΕ συμμορφώθηκε με την απόφαση αρ. 2760 του ΣτΕ και εκπόνησε νέα συνολική ΜΠΕ για την εκτροπή του Αχελώου στη Θεσσαλία, ενώ τροποποιήθηκε ο αρχικός σχεδιασμός ώστε να διαμορφωθεί το ισχύον σήμερα σχήμα των έργων της μερικής εκτροπής των 600 εκ. m³ ετησίως[17]. Όμως νέες αντιδράσεις υπήρξαν από περιβαλλοντικούς φορείς οι οποίοι κατέφυγαν στο ΣτΕ.

2.2. Η απόφαση ΣτΕ 3478/2000 και τα όρια του ακυρωτικού ελέγχου σε σχέση με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης

Το 2000 η Ολομέλεια του ΣτΕ με την απόφαση 3478/2000[18] αποδέχθηκε την μερική εκτροπή του Αχελώου, ύστερα όμως από αρκετές αιτήσεις[19] ακύρωσε την Κ.Υ.Α. του 1995 περί έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων. Η αιτιολογία του ΣτΕ βασίστηκε στο ότι δεν ερευνήθηκαν εναλλακτικές λύσεις ως προς τον αριθμό, το μέγεθος και τη διάρθρωση των έργων που είναι απαραίτητα για την εκτροπή, ενώ δεν ελήφθησαν επαρκή μέτρα προστασίας της Ι. Μονής Α. Γεωργίου Μυροφύλλου[20].

Στην απόφαση αυτή έγινε ξανά αναφορά στην αρχή της πρόληψης, όπως αυτή προκύπτει από το άρθρο 24 Σ και σύμφωνα με την οποία τα όργανα του Κράτους έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν προληπτικά και όχι μόνο κατασταλτικά τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Παράλληλα όμως στην απόφαση τονιζόταν ότι σε εξαιρετικές περιπτώσεις που αφορούν τη κατασκευή μεγάλων τεχνικών έργων απαραίτητων για την εθνική άμυνα ή την εθνική οικονομία της χώρας και ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο, είναι δυνατόν να επιτρέπονται επεμβάσεις στο περιβάλλον (φυσικό και πολιτιστικό), εφόσον δεν υπάρχει άλλη λύση. Γίνεται εμφανής, επομένως μια τάση του Δικαστηρίου να αναγάγει την οικονομική ανάπτυξη σε εγγενή περιορισμό του άρθρου 24 Σ και να υποχωρήσει σε σχέση με προηγούμενη περίοδο της νομολογίας του, ως προς την έκταση της προστασίας της βιώσιμης ανάπτυξης. Η διαπίστωση αυτή του δικαστηρίου, ως προς τα όρια του ακυρωτικού ελέγχου σε σχέση με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης σήμανε το τέλος του έντονου δικαστικού ακτιβισμού της δεκαετίας του 90', άφησε όμως και ένα παράθυρο[21] στην Πολιτεία για την πραγματοποίηση του έργου στο

μέλλον.

Το έτος 2002, το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. προσπαθώντας να συμμορφωθεί με τη νέα απόφαση του ΣτΕ, εκπόνησε «Συμπληρωματική ΜΠΕ[22] - (ΣΜΠΕ/2002)», αφού τηρήθηκαν πλήρως οι διαδικασίες δημοσιοποίησης και διαβούλευσης που προβλέπονται από τις εθνικές και κοινοτικές διατάξεις. Στις 19 Μαρτίου 2003, εκδόθηκε Κοινή Υπουργική Απόφαση με Α.Π. 131957 σχετικά με την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου προς τη Θεσσαλία.

2.3. Η απόφαση ΣτΕ 1688/2005 και οι αντιδράσεις με την ψήφιση του ν. 3481/2006

Παράλληλα όμως η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας, εμπλεκόμενοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, ο σύνδεσμος ιδιοκτητών κατακλυσμένου οικισμού Μεσοχώρας και άλλες οργανώσεις[23] προσέφυγαν στο ΣτΕ και υπέβαλαν αίτηση ακύρωσης[24] της ΚΥΑ του 2003. Τελικώς το 2005 η Ολομέλεια του ΣτΕ με επίκληση για πρώτη φορά του νόμου 1739/1987 για εκπόνηση και έγκριση σχεδίων διαχείρισης υδάτων, ακύρωσε[25] την Κ.Υ.Α. έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων. Η Ολομέλεια του ΣτΕ με την απόφαση[26] αρ. 1688/2005 μπλόκαρε ξανά το έργο, καθώς δεν υπήρξε σχεδιασμός για τη διαχείριση των υδάτων, όπως προβλέπεται από τις κοινοτικές Οδηγίες.

Στη παρ 14 τονιζόταν, ότι ένα τόσο πολύπλοκο εγχείρημα εθνικής εμβέλειας με τέτοιο εύρος και συνέπειες, δεν μπορεί, κατά την έννοια του νόμου, παρά να είναι προϊόν ολοκληρωμένης διαδικασίας προγραμματισμού και όχι να στηρίζεται σε προσωρινά υποκατάστατα της διαδικασίας αυτής για μεταφορά ύδατος από ένα υδατικό διαμέρισμα σε άλλο. Σύμφωνα με την παρ 16 αναφέρεται ότι «μετά την ακύρωση της πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων έπρεπε να ακυρωθεί και η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002 (Α΄ 153) η ΣΜΠΕ/2002 για την κατασκευή και λειτουργία των επίμαχων έργων μερικής εκτροπής από πλευράς αρχαιολογικού νόμου, δεδομένου ότι κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 του νόμου αυτού η έκδοση της αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε η εκτέλεση έργου, προηγείται πάσης άλλης αδείας για την εκτέλεση του έργου αυτού». Ιδιαίτερη μνεία γινόταν για το αν έπρεπε ή όχι να συνεχιστεί το έργο. Η αιτιολογία ήταν ότι το έργο είχε σχεδιασθεί αρχικά ως «μεγάλη εκτροπή» (ταμιευτήρες στη Μεσοχώρα, τη Συκιά, την Πύλη και το Μουζάκι και σήραγγα εκτροπής), περιορίσθηκε μετά την πρώτη ακυρωτική απόφαση σε «μερική εκτροπή» (ταμιευτήρες στη Μεσοχώρα και τη Συκιά και σήραγγα εκτροπής), όμως στα στοιχεία φακέλου της ΣΜΠΕ/2002 γινόταν λόγος για την κατασκευή και των Ταμιευτήρων Πύλης και Μουζακίου. Το ΣτΕ με την

απόφαση αυτή ζήτησε τον οριστικό τερματισμό[27] όλων των εργασιών.

Η ιστορία όμως με την υπόθεση του Αχελώου δε τελείωσε εδώ. Τον Ιούλιο του 2006 η νέα κυβέρνηση της ΝΔ με υπουργό ΥΠΕΧΩΔΕ τον κ. Σουφλιά προχώρησε στην ψήφιση δύο τροπολογιών[28], οι οποίες άνοιξαν το δρόμο για την ολοκλήρωση των έργων της μερικής εκτροπής του ποταμού Αχελώου. Ο κ. Σουφλιάς χαρακτήριζε[29] την εκτροπή ως ένα έργο ιστορικό και εθνικό[30], ενώ το βασικό σκεπτικό του (ν. 3481/2006[31]) ήταν ότι η εκτροπή έπρεπε να συνεχιστεί διότι: 1) Η 2000/60/ΕΚ για τη διαχείριση των υδάτων, προέβλεπε μεταβατική περίοδο μέχρι τα τέλη του 2009 για την έγκριση των σχεδίων διαχείρισης των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας, 2) Είχε ήδη εκπονηθεί το εθνικό σχέδιο διαχείρισης νερών από το Υπ. Ανάπτυξης, στο οποίο προβλεπόταν η υλοποίηση των έργων μερικής εκτροπής, 3) Είχαν ήδη υλοποιηθεί έργα για την μερική εκτροπή του ποταμού Αχελώου συνολικού ύψους άνω των 500 εκατ. ευρώ, τα οποία δεν απέδιδαν απολύτως τίποτα ως αχρησιμοποίητα, 4) Είχε ήδη εκπονηθεί από την Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων του ΥΠΕΧΩΔΕ το Σχέδιο Διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών Αχελώου και Πηνειού σε πλήρη συμμόρφωση με την από 2005 απόφαση.

Τα έργα της εκτροπής συνεχίστηκαν και το 2009 η ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ δήλωνε[32] ότι το Εθνικής κλίμακας έργο της εκτροπής βρισκόταν στο τελικό στάδιο κατασκευής, ενώ τονίζόταν ξανά ότι πρόκειται για ένα σπουδαίο περιβαλλοντικό, υδρευτικό, υδροηλεκτρικό και αρδευτικό επίτευγμα[33] όλων των Κυβερνήσεων της Μεταπολίτευσης. Μιας και που μόνο με την αξιοποίηση του 15% των νερών του Αχελώου θα δίνονταν λύσεις ζωής στην Θεσσαλία.

2.4. Η απόφαση ΣτΕ 3053/2009 και η αποστολή των 14 προδικαστικών ερωτημάτων στο ΔΕΕ

Ήδη όμως από το 2006 εκκρεμούσαν στο ΣτΕ αιτήσεις[34] ανάκλησης των έργων εκτροπής από περιβαλλοντικούς[35] και άλλους φορείς, ώστε το φθινόπωρο του 2009 το ΣτΕ με την απόφαση 3053/2009[36] αναφορικά με την νομιμότητα του συνολικού έργου της εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου παρέπεμψε το θέμα στο ΔΕΕ - με τον αριθμό **C-43/01**, καθώς προέκυπταν εξαιρετικά σοβαρά ζητήματα εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

Συγκεκριμένα απέστειλε[37] 14 προδικαστικά ερωτήματα που αφορούσαν θέματα όπως για το αν συγκρούεται ή όχι η ελληνική νομοθεσία με κοινοτικές οδηγίες σχετικές με την εκμετάλλευση και την προστασία των υδάτινων πόρων και αποθεμάτων, την κατασκευή έργων σε προστατευόμενες περιοχές από διεθνείς συμβάσεις (Natura) κ.λπ. Άλλα ερωτήματα σχετίζονταν με το αν μπορεί να γίνει η

εκτροπή του Αχελώου χωρίς τον προβλεπόμενο από την ευρωπαϊκή νομοθεσία στρατηγικό σχεδιασμό για τις επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον του θεσσαλικού κάμπου καθώς επίσης και για το αν υπάρχει νομιμότητα στο συνολικό έργο της εκτροπής και συμβατότητα των άρθρων **9** και **13** του ν. 3481/2006 με τις οδηγίες 2000/60/ΕΚ, 85/337/ΕΟΚ, 97/11/ΕΚ, 2001/42/ΕΚ και 92/43/ΕΟΚ. Βασικό ερώτημα ήταν για το αν είναι εφικτό να προχωρήσει η εκτροπή χωρίς να έχει προηγηθεί δημόσια διαβούλευση (όπως απαιτεί η ευρωπαϊκή νομοθεσία) και κυρίως για το αν επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από μια Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΠΛΑΠ) σε γειτονική ΠΛΑΠ και αν αυτή η μεταφορά ύδατος, εκτός από την κάλυψη αναγκών ύδρευσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για αρδευτικούς και ενεργειακούς σκοπούς.

2.5. Η απόφαση ΣτΕ 141/2010 και οι αντιδράσεις

Εν αναμονή της απόφασης του ΔΕΕ, η WWF Ελλάδα κατέθεσε στο ΣτΕ αίτηση αναστολής [\[38\]](#) όλων των έργων, ώστε να μη δημιουργηθούν καταστροφικά τετελεσμένα πριν κριθεί δικαστικά η υπόθεση από το ΔΕΕ. Τελικά στις 11-2-2010 η Επιτροπή Αναστολών του ΣτΕ με την απόφαση 141/2010 έκανε δεκτή την αίτηση της 23/10/2009 και αποφάσισε: 1) την άμεση διακοπή όλων των εργασιών που διενεργούνται και αποσκοπούν στην κατασκευή του έργου της μερικής εκτροπής του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, 2) την αποχή από κάθε υλική ενέργεια που κατατείνει στην ολοκλήρωση και λειτουργία των έργων που συνδέονται με το εγχείρημα της εκτροπής, 3) τη μη λειτουργία όσων εκ των έργων χρήσης και αξιοποίησης υδάτων έχουν ήδη ολοκληρωθεί.

Το ΣτΕ τόνισε ότι θα ασχοληθεί ξανά με το εν λόγω θέμα, μόλις σταλούν οι απαντήσεις από το ΔΕΕ. Η απόφαση αυτή ήρθε σε σύγκρουση με διάφορους φορείς [\[39\]](#) αλλά και τη Κυβέρνηση που τόνισε ότι το έργο θα έπρεπε να συνεχιστεί, μιας και ένα τέτοιο δικαστικό αδιέξοδο θα μπορούσε να είναι καταστροφικό για τις εγκαταστάσεις του ίδιου του έργου. Ας μη ξεχνάμε ότι στόχος του ΥΠΕΚΑ [\[40\]](#) είναι πρώτα η ολοκλήρωση των σχεδίων διαχείρισης των υδατικών διαμερισμάτων που σχετίζονται με τον Αχελώο (Θεσσαλία, Ήπειρο και Δυτική Στερεά), προκειμένου να προκύψει μια σωστή χρησιμοποίηση των υδάτων του, ενώ όσον αφορά το κατασκευασμένο φράγμα της Μεσοχώρας στόχος είναι να λειτουργήσει πρωταρχικά ως υδροηλεκτρικό έργο ισχύος 160 μεγαβάτ.

Παρά το γεγονός ότι η απόφαση 141/2010 της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ γινόταν σεβαστή ανακοινώθηκε προκαλώντας αντιδράσεις [\[41\]](#), ότι ανάλογα με τις έρευνες [\[42\]](#) να χρειαζόντουσαν να γίνουν κάποια περαιτέρω έργα συντήρησης σε ορισμένα τμήματα του έργου, ώστε να μην καταρρεύσουν και άρα να ανακληθεί ένα μέρος η υπ' αρ. 141/2010. Τελικά στις 29-9-2010, το ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ κατέθεσε αίτηση [\[43\]](#)

στο ΣτΕ ζητώντας ανάκληση της 141/2010 με την αιτιολογία ότι η σήραγγα εκτροπής του Αχελώου απειλείται με σοβαρές ζημιές και απαιτείται άμεσα να ξεκινήσουν οι εργασίες συντήρησης και κατασκευής της εσωτερικής επένδυσης ύψους €65 εκ. Όπως ήταν φυσικό η κίνηση αυτή προκάλεσε την αντίδραση περιβαλλοντικών οργανώσεων, οι οποίες θεώρησαν[44] ότι ενώ το ΣτΕ αποφάσισε να αναστείλει οριστικά τις εργασίες του έργου έως ότου σταλούν οι απαντήσεις από το ΔΕΕ, η κυβέρνηση συνεχίζει να επιμένει στο παράλογο έργο της εκτροπής του Αχελώου, το οποίο είναι οικονομικά ζημιογόνο για τη χώρα.

Στις αρχές Μαρτίου 2011 η Επιτροπή Αναστολών του ΣτΕ με την απόφαση (αρ. 151/2011) απέρριψε[45] την αίτηση για άρση του «παγώματος» των έργων κατασκευής της σήραγγας **εκτροπής**.

Και αυτό γιατί οι περιβαλλοντικές μελέτες του ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ δεν στηρίζονταν σε συγκεκριμένα στοιχεία και τυχόν συνέχιση των εργασιών στις εν εξελίξει εργολαβίες θα καταστούσε έτι δυσχερέστερη και οικονομικά πιο δαπανηρή την επαναφορά του χώρου στην προτέρα κατάσταση σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της αιτήσεως ακυρώσεως στο ΔΕΕ. Δόθηκε όμως το πράσινο φως για την εκπλήρωση μελέτης για τη λήψη αναγκαίων μέτρων για την προσωρινή, έως τη λήξη της εκκρεμοδικίας, ευστάθεια της σήραγγας. Εν συνέχεια στις αρχές Ιουνίου κατατέθηκε στο ΣτΕ και δεύτερη αίτηση ανάκλησης του «παγώματος» των έργων αυτή τη φορά για το φράγμα της Συκιάς, μιας και τονιζόταν ότι υπάρχει σοβαρός **κίνδυνος κατάρρευσης των ημιτελών έργων**[46].

3. Κριτική διερεύνηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων του έργου της εκτροπής του Αχελώου

Το να προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τα υπέρ και τα κατά που προκύπτουν από την μερική εκτροπή του Αχελώου, αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα μιας και υπάρχουν πολλές, διαφορετικές και αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις. Στη συνέχεια της μελέτης διερευνώνται με κριτική ματιά οι θέσεις των δυο πλευρών:

3.1. Τα πλεονεκτήματα του έργου της εκτροπής του ποταμού Αχελώου

Βασικός στόχος του έργου της εκτροπής του ποταμού Αχελώου είναι η μεταφορά υδάτων από ένα πλεονασματικό υδατικό διαμέρισμα της χώρας προς ένα άλλο ελλειμματικό. Μια ανάγκη που υφίσταται ακόμη και σήμερα αλλά πιο έντονη. Πράγματι τα 4,000,000 στρέμματα του Θεσσαλικού κάμπου αποτελούν τη μεγαλύτερη ενιαία πεδινή έκταση της χώρας και για αυτό το λόγο η άμεση άρδευση του συνόλου του κάμπου με την απόληψη νερού από την υδρολογική λεκάνη του Αχελώου αποτελεί τη μόνη λύση ανάπτυξης όπως υποστηρίζεται[47]. Πράγματι το υδατικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας είναι ελλειμματικό και τονίζεται η άποψη ότι δεν υπάρχει άλλη λύση πέραν την εκτροπής για να αντιμετωπιστεί το σοβαρό πρόβλημα λειψυδρίας[48]. Τα τελευταία χρόνια ο Θεσσαλικός κάμπος μετατρέπεται σε «Σαχάρα[49]» με τον Πηνειό ποταμό να έχει εξαφανιστεί πλέον σε ορισμένα σημεία της διαδρομής του, ενώ παράνομα φράγματα που στήνουν οι αγρότες με ξύλα, πέτρες, φερτά υλικά κλ κατά μήκος του εντείνουν το πρόβλημα της λειψυδρίας στο Θεσσαλικό κάμπο[50].

Όσον αφορά τη μεταφορά νερού από ένα υδατικό διαμέρισμα σε ένα άλλο, υποστηρίζεται πως η ΠΛΑΠ Αχελώου και γενικότερα της Αιτωλοακαρνανίας είναι πλεονασματική σε νερό σε σύγκριση με αυτήν της περιφέρειας Θεσσαλίας. Έτσι λοιπόν η μερική εκτροπή των 600 εκατ. m³ νερού ετησίως από τον Αχελώο σε σύνολο των 4 δισ., αποτελεί ένα μικρό μόνο ποσοστό, το οποίο δεν πρόκειται να υποθηκεύσει το αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό μέλλον της Αιτωλοακαρνανίας[51]. Αντίθετα, οι εναπομένουσες, μετά την εκτροπή, ποσότητες νερού στον ήδη ρυθμισμένο υδραυλικό Αχελώο ακόμα και στο δυσμενέστερο υδρολογικά σενάριο θα υπερεπαρκούν[52], έτσι ώστε να μην επηρεαστούν τα οικοσυστήματα, να αρδεύονται όλες οι αρδεύσιμες εκτάσεις και να εξασφαλίζεται πλήρως η ύδρευση των οικισμών της Αιτωλοακαρνανίας.

Σχετικά με την ίδια τη φύση και το χαρακτήρα του έργου υποστηρίζεται ότι είναι ένα έργο περιβαλλοντικό, ενεργειακό, υδρευτικό και παράλληλα αρδευτικό[53]. Όσον αφορά το περιβαλλοντικό χαρακτήρα[54] τονίζεται ότι θα προσφέρει υδατικούς πόρους στον ποταμό Πηνειό και στο Δέλτα εκβολής του που σήμερα είναι σοβαρά ποιοτικά και ποσοτικά υποβαθμισμένο, ενώ θα συμβάλλει εμμέσως στην ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα της Θεσσαλίας. Παράλληλα θα επιταχυνθεί η επαναδημιουργία της Λίμνης Κάρλας και γιατί όχι στο αρχικό μέγεθός της[55], θα μειωθεί η υφαλμύριση του υπόγειου υδροφορέα της Θεσσαλίας καθώς επίσης και οι καθιζήσεις εδαφών σε διάφορες περιοχές του Θεσσαλικού κάμπου.

Αναφορικά με τα πλεονεκτήματα της εκτροπής σε υδρευτικό επίπεδο[56], υποστηρίζεται ότι θα προσφέρει νερό ύδρευσης στις αστικές πόλεις και στα χωριά της Θεσσαλίας, όπου σήμερα η ύδρευση γίνεται κυρίως από γεωτρήσεις (οι οποίες ενέχουν κινδύνους για την υγεία των ανθρώπων). Η μερική εκτροπή του Αχελώου είναι ένα έργο ενεργειακό, μιας και θα συμβάλλει στην παραγωγή της λεγόμενης «πράσινης ενέργειας» (αφού μέσω των υδροηλεκτρικών σταθμών[57] της Μεσοχώρας, της

Συκιάς και του Πευκοφύτου θα παράγεται ενέργεια πάνω από 400 Μεγαβάτ) καθώς επίσης και αρδευτικό, μιας και θα υπάρξει νερό για να αρδευτούν οι ανεπαρκώς σήμερα αρδευόμενες εκτάσεις της Θεσσαλίας[58] ωφελώντας την εθνική οικονομία.

Όσον αφορά το συνολικό κόστος[59] του έργου της εκτροπής τονίζεται πως παρά το όντως πολύ μεγάλο κόστος του πρέπει να ολοκληρωθεί και να λειτουργήσει, έτσι ώστε να αξιοποιηθούν τα χρήματα που έχουν επιβαρύνει τους Έλληνες φορολογουμένους. Συγκεκριμένα το Μάιο του 2009 ο Υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, κ. Ρέππας σε ομιλία του ανέλυσε την πρόοδο των έργων εκτροπής[60] και το κόστος[61] τους μέχρι και σήμερα λέγοντας «ότι για τα έργα που έχουν ήδη υλοποιηθεί, από το ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ έχουν δαπανηθεί €350 εκ. που μαζί με τα έργα της Μεσοχώρας που έχουν κατασκευασθεί από την Δ.Ε.Η. (Φράγμα Μεσοχώρας και Υδροηλεκτρικός Σταθμός Γλύστρας), το δαπανηθέν ποσό υπερβαίνει τα €850 εκ.».

Για αυτό το λόγο, θεωρείται ότι πρέπει να γίνει ορθολογική αξιοποίηση του έργου μιας και θα ήταν ανόητο μια τόσο γιγαντιαία κατασκευή να αχρηστευθεί λόγω κάποιου δικαστικού αδιεξόδου ή κάποιων παράλογων περιβαλλοντικών ευαισθησιών. Αυτός είναι και ο λόγος που υπέρμαχοι της εκτροπής δέχτηκαν με χαρά την αίτηση αναστολής της 141/2010 που κατέθεσε το ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ στο ΣτΕ, το οποίο ζητά άδεια για να ολοκληρωθεί και για συντηρηθεί η εσωτερική σήραγγα εκτροπής.

3.2. Τα μειονεκτήματα του έργου της εκτροπής του ποταμού Αχελώου

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν φωνές που αντιδρούν και θεωρούν το έργο της εκτροπής του ποταμού Αχελώου καταστροφικό[62]. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι το όλο έργο της εκτροπής του Αχελώου είναι λάθος, μιας και η ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας θα μπορούσε να ενισχύσει το υδατικό δυναμικό της με τους δικούς της πόρους. Ποιο είναι λοιπόν πράγματι το υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας; Ο υπολογισμός αυτού είναι δύσκολος μιας και φορείς όπως το ΥΒΕΤ, το ΙΓΜΕ και το ΥΠΓΕ δίνουν διαφορετικά στοιχεία[63]. Είναι γεγονός όμως πως άμα εξαιρέσουμε τις κλιματικές αλλαγές και την μείωση των βροχοπτώσεων των τελευταίων δεκαετιών, έχουν γίνει πολλά λάθη από πλευρά διοίκησης. Συγκεκριμένα από τις αρχές του 20ού αιώνα πραγματοποιήθηκαν πολλές αποξηράνσεις λιμνών (Νεζερός, Ξυνιάς, Νεσσωνίδα, Κάρλα) και βαλτότοπων στη Θεσσαλία, αφ' ενός μεν για την δημιουργία νέας αγροτικής γης, αφ' ετέρου δε για τη καταπολέμηση του φαινομένου της ελονοσίας[64].

Σε αυτό λοιπόν το σημείο ανακύπτει το βασικό πρόβλημα της Θεσσαλίας. Δηλαδή η έλλειψη τοπικών έργων για την αποταμίευση επιφανειακών απορροών για τη χρήση τους κατά την ξερή καλοκαιρινή περίοδο. Μήπως λοιπόν θα μπορούσε να επιτευχθεί η κάλυψη των αρδευτικών αναγκών της Θεσσαλίας πιο γρήγορα και με χαμηλότερο κόστος, χωρίς την εκτροπή του Αχελώου αλλά με τη κατασκευή έργων τοπικής κλίμακας[65] για την αποθήκευση υδάτων που χάνονται από το Πηνειό και άλλες τοπικές πηγές (όπως π.χ. ταμιευτήρες σε Κρύα Βρύση, Πύλη, Μουζάκι, Σμόκοβο, Παληοδέρλι, Καλούδα, Κάρλα, Θεοπέτρα, Νεοχώρι κ.λπ.);

Υποστηρίζεται ότι χρειάζεται το συντομότερο να κατασκευαστούν τοπικά έργα, για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα λειψυδρίας του Θεσσαλικού κάμπου[66]. Το αρδευτικό πρόβλημα του Θεσσαλικού κάμπου σε μεγάλο βαθμό είναι τεχνητό, αφού οι υπολογισμοί που γίνονται για να εκτιμήσουν το έλλειμμα του σε αρδευτικό νερό, γίνεται με την προϋπόθεση της άρδευσης του 100% του κάμπου, πράγμα εξωπραγματικό. Οπότε η λειτουργία των φραγμάτων σε Πύλη, Μαυρομάτι και Σμόκοβο που βρίσκονται στις κοίτες των παραποτάμων του Πηνειού, Πορταϊκού, Πάμισσου και Ονόχονο και που αποτελούν μέρη της εκτροπής αντίστοιχα θα μπορούσαν να λειτουργήσουν και μόνα τους και να ενισχύσουν το ύδατα της Θεσσαλίας. Όλα αυτά μαζί με τη χρησιμοποίηση νερών από τη λίμνη Πλαστήρα, το φράγμα της Γυρτώνης, και την χρησιμοποίηση της πρόσφατα αναγεννημένης λίμνης Κάρλας.

Όσον αφορά τη μεταφορά νερού από μια περιοχή λεκάνης απορροή ποταμού (ΠΛΑΠ) σε άλλη, οι αντιτιθέμενοι της εκτροπής τονίζουν πως όποια μελέτη έχει γίνει είναι παράνομη. Κατηγορούν το έργο ότι θα διευρύνει τις περιφερειακές ανισότητες[67], αφού θα βοηθήσει στην περαιτέρω ανάπτυξη μιας ήδη ανεπτυγμένης περιφέρειας δηλ. της Θεσσαλίας και την περαιτέρω υποβάθμιση μιας άλλης, ήδη υπανάπτυκτης δηλ. της Αιτωλίας[68]. Και αυτό γιατί ακόμη και τα 600 εκατ. m³ νερού ετησίως από τον Αχελώο είναι ένα σημαντικό ποσοστό υδάτων, το οποίο θα μπορούσε με την κατασκευή των κατάλληλων έργων να χρησιμοποιηθεί στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας και να βοηθήσει στην περαιτέρω γεωργική, ενεργειακή και οικονομική ανάπτυξή της.

Σχετικά με το ενεργειακό σκέλος[69] του έργου, υποστηρίζεται ότι δεν θα υπάρξει αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μιας και με την εκτροπή οι υπάρχοντες ΥΗΣ στα Κρεμαστά, το Καστράκι και τη Στράτο θα λειτουργούν πλέον στο μισό χρόνο απ' όσο μέχρι τώρα. Παράλληλα με την λειτουργία προς το μέρος της Θεσσαλίας των ΥΗΣ Πευκοφύτου, Μουζακίου και Μαυροματίου θα αυξηθεί η εγκατεστημένη ισχύς κατά 140 MW, αλλά θα υπάρξει μείωση της πιο σημαντικής παραγόμενης ενέργειας κατά 231 εκατ. KWH/έτος. Η απώλεια αυτή της ηλεκτρικής παραγωγής μεταφράζεται σε απώλεια οικονομική για τη ΔΕΗ της τάξεως των €13 εκ. Όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι και πάλι υπάρχει διαφορά[70] μεταξύ της ενεργειακής και της αρδευτικής

χρήσης των νερών της εκτροπής.

Για το κρίσιμο ζήτημα του κόστους[71] της εκτροπής περιβαλλοντικές οργανώσεις τονίζουν ότι αυτό έχει ξεπεράσει τα €3δισ από την στιγμή που άρχισε να κατασκευάζεται και επιτίθενται[72] στην κυβέρνηση, η οποία σχεδιάζει για την επένδυση της σήραγγας εκτροπής να επιβαρύνει τους έλληνες φορολογούμενους με άλλα €65 εκ. Αυτό το χρηματικό ποσό τονίζεται ότι θα πρέπει να καταναλωθεί για την κατασκευή πολλών μικρών ταμιευτήρων στα ορεινά.

Όσον αφορά τον τελικό στόχο αύξησης των αρδευόμενων εκτάσεων της Θεσσαλίας στο 90-95% μέσω της εκτροπής επιχειρηματολογείται ότι είναι απίθανος, ακόμη και αν παρέχονταν εκεί απευθείας το σύνολο των υδάτων του Αχελώου. Τα κέρδη από γεωργική παραγωγή έχουν υπερεκτιμηθεί, και αυτό γιατί η μερική εκτροπή των 600 εκ. m³ δεν αρκεί για να αρδεύσει όλο το κάμπο, ενώ σίγουρα θα υπάρξουν πολύ μεγάλες απώλειες από διαφυγές στις λίμνες αποθήκευσης, από τα δεκάδες χιλιόμετρα των αρδευτικών αυλακών καθώς και από τις εξατμίσεις. Αλλά και αν ακόμη έφταναν τότε ποια μελέτη είναι αυτή που μας πείθει ότι θα προέκυπτε αύξηση στην παραγωγή των γεωργικών προϊόντων;

Προειδοποιούν ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι από το 2013 και μετά η καλλιέργεια του βαμβακιού (της πλέον πιο διαδεδομένης και υδροφόρας καλλιέργειας στην Θεσσαλία), θα σταματήσει να επιδοτείται από την ΚΑΠ[73]. Άρα ποιος ο λόγος να καλλιεργεί κάποιος κυρίως βαμβάκι από το 2013 και μετά, όταν δεν θα υπάρχει πραγματικό κέρδος με τα δεδομένα του σήμερα; Σίγουρα δεν υπάρχει μακροχρόνια στρατηγική, μιας και μετά την αναθεώρηση της ΚΑΠ[74] το 2013, στόχος της ΕΕ θα είναι η προώθηση γεωργίας μειωμένης έντασης, διεθνώς ανταγωνιστικής και συμβατής με την προστασία του περιβάλλοντος. Άρα το εν λόγω μεγαλεπήβολο έργο της εκτροπής όταν και άμα λειτουργήσει, δεν θα εξυπηρετεί πλέον τις ανάγκες των αγροτών που σήμερα θεωρούνται σημαντικές και οι οποίες εξακολουθούν να εκφράζουν την εντατικοποίηση των αρδεύσεων και τη διατήρηση των μονοκαλλιεργειών.

Περιβαλλοντικές οργανώσεις όπως και τοπικοί φορείς της Δυτικής Ελλάδας κρούουν το κώδωνα του κινδύνου και καταγγέλλουν τη περιβαλλοντική καταστροφή[75] που θα δημιουργήσει η εκτροπή. Θεωρούν πως με την μερική εκτροπή, σπουδαίες πηγές στο δέλτα όπως αυτές της Λάμπρας θα υποστούν σημαντική μείωση των νερών τους, θα διαταραχθούν οι προστατευόμενοι από τη Συνθήκη Ramsar υδροβιότοποι καθώς επίσης οι λιμνοθάλασσες του Μεσολογίου[76] και του Αιτωλικού. Ταυτόχρονα θα υπάρξει διαταραχή στην ισορροπία γλυκού-αλμυρού νερού στις εκβολές του Αχελώου, αύξηση της αλατότητας των εδαφών του Λεσινίου, της Κατοχής και του Νεοχωρίου και πιθανές μικρο- ή μακροκλιματικές αλλαγές στη λεκάνη του ποταμού. Τονίζεται πως οι μελέτες που έχουν γίνει είναι ελλιπείς και καμία δεν εγγυάται, ότι έστω και η μερική εκτροπή των 600 εκ. m³ δεν θα επηρεάσει την οικολογική ισορροπία.

Η περιβαλλοντική καταστροφή θα συνεχιστεί, μιας και θα υποβαθμιστεί η ποιότητα του θεσσαλικού κάμπου, αφού η εντατικοποίηση της γεωργίας θα επιφέρει αύξηση της χρήσης των αγροτοχημικών (άρα και όλων των ρυπαντικών φορτίων που καταλήγουν σε έδαφος και ύδατα). Παράλληλα θα υπάρξει αλλοίωση του υψηλής αξίας φυσικού τοπίου, στα δάση και στα οικοσυστήματα του Άνω Αχελώου καθώς και της Νότιας και Βόρειας Πίνδου, ενώ μνημεία πολιτισμού (όπως μοναστήρια Αγ. Γεωργίου Μυροφύλλου, πέτρινα γεφύρια κ.λπ.) δε θα μείνουν ανεπηρέαστα. Ας μη ξεχνάμε όμως ότι περιοχές όπως χωριά της Μεσοχώρας [77] έχουν ήδη επηρεαστεί, ενώ θα ήταν εφικτό να διασωθούν, απλά με μια μικρή μείωση του ύψους του φράγματος περίπου 30μ. και μάλιστα χωρίς την απώλεια ενέργειας και με μικρότερο κόστος αποζημιώσεων για την ΔΕΗ.

Οι προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως του ΔΕΕ σχετικά με την υπόθεση C-43/10 της εκτροπής του ποταμού Αχελώου

Όπως προαναφέραμε η ολομέλεια του ΣτΕ με την υπ' αριθμ. 3053/2009 απόφασή της είχε παραπέμψει στο ΔΕΕ την υπόθεση της μερικής εκτροπής του ποταμού Αχελώου. Ειδικότερα το ΣτΕ στα 14 προδικαστικά ερωτήματα που είχε θέσει προς το ΔΕΕ ζητούσε να ελεγχθεί η συμβατότητα των έργων με βασικές οδηγίες (διαχείριση υδάτων, περιβαλλοντική εκτίμηση έργων και δραστηριοτήτων, προστασία της φύσης κ.λπ.) και συγκεκριμένα του Ν. 3486/2006 με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία.

Στις 13.10.2011 η Γενική Εισαγγελέας Juliane Kokott ανέπτυξε τις προτάσεις της, σε δημόσια συνεδρίαση του ΔΕΕ. Με την εισήγησή της υπερασπίζεται ιδιαίτερα θέσεις που συνδέονται με την προστασία της φύσης, θέτει ευθέως θέμα πληρότητας μελετών και επικαιρότητας των στοιχείων από τις ελληνικές αρχές ενώ αναγνωρίζει στον εθνικό νομοθέτη σημαντικό περιθώριο στάθμισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την υλοποίηση ενός έργου με επίδραση στο περιβάλλον. Όπως αναφέρει ιδιαίτερη σημασία έχει, εξ άλλου η συνέπεια που οι αρμόδιες Αρχές επέδειξαν διαχρονικά, αφού οι αποσπασματικές ρυθμίσεις σε έργα τόσο μεγάλης κλίμακας είναι ελεγκτές. Συγκεκριμένα τα βασικά σημεία των προτάσεών της για κάθε ένα από τα 14 προδικαστικά ερωτήματα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Επί του πρώτου ερωτήματος [78] (το χρονικό σημείο της εφαρμογής του άρθρου 4 της οδηγίας-πλακίσιου για τα ύδατα) η Γενική Εισαγγελέας τονίζει ότι τα άρθρα 13, παράγραφος 6, και 11, παράγραφος 7, της Οδηγίας-πλακίσιου για τα ύδατα 2000 /60/ΕΚ, δεν θέτουν προθεσμία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο για το άρθρο 4 της Οδηγίας, αλλά απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο για την κατάρτιση των σχεδίων διαχειρίσεως ή των προγραμμάτων μέτρων. Πάντως, πριν από την εκπνοή της προθεσμίας αυτής, η Οδηγία δεν επιβάλλει υποχρέωση εφαρμογής του άρθρου 4.

Επί του δευτέρου ερωτήματος [\[79\]](#) (επί του αναγκαίου χαρακτήρα της διαχείρισης για περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού) η Γενική Εισαγγελέας επισημαίνει ότι εάν το Δικαστήριο απαντήσει στο ερώτημα αυτό, θα διαπιστώσει ότι πρέπει να πραγματοποιηθεί γενική ανάλυση των οικείων ΠΛΑΠ και να σχεδιασθεί η χωροθέτησή τους πριν από την εκτέλεση μέτρων τα οποία δεν συνάδουν προς τους περιβαλλοντικούς σκοπούς του άρθρου 4, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Αναλύσεις άλλων ΠΛΑΠ και αντίστοιχα σχέδια διαχείρισης για λεκάνες απορροής ποταμού των περιοχών αυτών απαιτούνται μόνο στο μέτρο που η αναφορά στις εν λόγω ΠΛΑΠ συνιστά ενδεχόμενη εναλλακτική λύση σε σχέση με τα προβλεπόμενα μέτρα.

Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου ερωτήματος [\[80\]](#) (η νομιμότητα της εκτροπής υδάτων σε άλλες περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού) τονίζεται ότι η έγκριση της εκτροπής υδάτων από ΠΛΑΠ σε γειτονική περιοχή ΠΛΑΠ συνάδει προς την Οδηγία 2000/60/ΕΚ, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 4, παράγραφοι 1, 7, 8 και 9, της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Επί του δεύτερου σκέλους του τρίτου ερωτήματος [\[81\]](#) (Οι θεμιτοί σκοποί μιας εκτροπής) δίνεται η απάντηση ότι οι σκοποί της υδρεύσεως, της αρδεύσεως και της παραγωγής ενέργειας, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 7, στοιχείο γ', μπορούν να δικαιολογήσουν μέτρα τα οποία δεν συνάδουν προς τους περιβαλλοντικούς σκοπούς του άρθρου 4, παράγραφος 1, εάν η συμβολή των μέτρων αυτών στην επίτευξη του πρώτου εκ των προαναφερθέντων σκοπών κατισχύει των δυσμενών επιπτώσεων όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς σκοπούς. Επί του τρίτου σκέλους του τρίτου ερωτήματος [\[82\]](#) (Εξέταση των εναλλακτικών λύσεων) προτάσσεται από την Γενική Εισαγγελέα ότι, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 7, στοιχεία β' και δ', της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, πρέπει να αναφέρεται ειδικά στο σχέδιο ότι η οικεία περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες της σε ύδατα με τους δικούς της υδάτινους πόρους ή ότι αυτό δεν συνιστά πολύ καλύτερη περιβαλλοντική επιλογή.

Επί του τέταρτου ερωτήματος [\[83\]](#) (Η εκ των προτέρων ανάπτυξη αποτελεσμάτων της οδηγίας-πλασίου για τα ύδατα) η Γενική Εισαγγελέας διαπιστώνει ότι εθνική ρύθμιση η οποία θεσπίστηκε εντός της προθεσμίας εκπονήσεως σχεδίων διαχείρισης ή προγραμμάτων μέτρων και με την οποία επιτρέπεται η εκτροπή υδάτων από μια συγκεκριμένη ΠΛΑΠ σε άλλη επηρεάζει ουσιωδώς τους σκοπούς της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, εάν η εκτροπή δημιουργεί μονίμως και όχι μόνον σε ελάχιστο βαθμό ασυμβίβαστη προς το άρθρο 4 της 2000/60/ΕΚ κατάσταση υδάτων. Άρα είναι δυνατή και στο πλαίσιο της εκ των προτέρων αναπτύξεως αποτελεσμάτων του άρθρου 4 η δικαιολόγηση με την επίκληση επιτακτικού δημόσιου συμφέροντος: τα σχέδια διαχείρισης είναι μεν σημαντικά, πλην όμως η εθνική ρύθμιση πρέπει να θεσπιστεί βάσει επαρκών στοιχείων.

Επί του πέμπτου ερωτήματος [\[84\]](#) (Η συμμετοχή του κοινού) η Γενική Εισαγγελέας

εντοπίζει παραβίαση του άρθρου 14[85] της Οδηγίας 2000/60/EK, διότι κατά την εκπόνηση των διαχειριστικών σχεδίων δεν πραγματοποιήθηκε η προβλεπόμενη συμμετοχή του κοινού.

Επί του έκτου ερωτήματος [86] (Επί της οδηγίας ΕΠΕΕ 85/337/ΕΟΚ) δίνεται η απάντηση ότι μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων που εισήχθη προς έγκριση ενώπιον του Εθνικού Κοινοβουλίου μετά από τη δικαστική ακύρωση της πράξεως, με την οποία είχε ήδη εγκριθεί από τη διοίκηση, πληροί τις επιταγές του άρθρου 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 2003/35/EK, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον) εάν: πρώτον έθεσε στη διάθεση του νομοθέτη τις αναγκαίες κατά τη διαδικασία της οδηγίας -δηλαδή αρκούντως επικαιροποιημένες και πλήρεις- πληροφορίες και, δεύτερον, ο νομοθέτης μπορούσε επί της βάσεως αυτής να εξετάσει και να συζητήσει κατά πρόσφορο τρόπο τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του σχεδίου.

Επί του εβδόμου ερωτήματος[87] (Το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ΣΕΠΕ) τονίζεται ότι τα σχέδια διαχείρισεως υπό την έννοια του άρθρου 13 της Οδηγίας 2000/60/EK πρέπει να υποβάλλονται, κατ' αρχήν, σε περιβαλλοντική εκτίμηση σύμφωνα με την οδηγία ΣΕΠΕ.

Επί του ογδού ερωτήματος[88] (Η διαχρονική εφαρμογή της οδηγίας ΣΕΠΕ 2001/42) δίνεται η απάντηση ότι ούτε οι πράξεις οι οποίες αφορούσαν την έγκριση μεμονωμένου σχεδίου για την εκτροπή ποταμού και ακυρώθηκαν αναδρομικώς με δικαστικές αποφάσεις, ούτε η κίνηση της σχετικής διαδικασίας εγκρίσεως μπορούν να θεωρηθούν, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2001/42, ως τυπικές προπαρασκευαστικές πράξεις για τα σχέδια διαχείρισεως των ΠΛΑΠ κατά την Οδηγία 2000/60/EK. Η κίνηση διαδικασίας χορηγήσεως εγκρίσεως θα μπορούσε, πάντως, να θεωρηθεί ως προπαρασκευαστική πράξη υποκειμένου σε εκτίμηση σχεδίου για την εκτροπή ποταμού, εάν η διαδικασία χορηγήσεως της εγκρίσεως συνεχιζόταν χωρίς διακοπή.

Επί του ενάτου ερωτήματος[89] (Το εύρος της περιβαλλοντικής εκτιμήσεως) τονίζεται ότι τα σχέδια διαχείρισης υδάτων «πρέπει να βασίζονται σε επαρκή στοιχεία» και να υποβάλλονται υπό την έννοια του άρθρου 13 της Οδηγίας 2000/60/EK σε περιβαλλοντική στρατηγική εκτίμηση με την Οδηγία 2001/42/EK σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων. Παράλληλα τονίζει πως κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2, της Οδηγίας 2001/42/EK, σε περίπτωση που σχέδιο εμπίπτει ταυτόχρονα στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθώς και σε αυτό των Οδηγιών 2000/60/EK και 85/337/EK, που, επίσης, απαιτούν την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του

έργου, δεν χρειάζεται να εκπονηθεί αυτοτελής μελέτη στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτιμήσεως, εφόσον οι μελέτες που διεξήχθησαν επί τη βάση των Οδηγιών 2000/60/ΕΚ και της Οδηγίας ΕΠΕΕ 85/337/ΕΚ πληρούν τις επιταγές της Οδηγίας ΣΕΠΕ 2001/42/ΕΚ από άποψης περιεχομένου και όσον αφορά τη διεξαχθείσα διαδικασία.

Επί του δεκάτου ερωτήματος [\[90\]](#) (Προστασία προτεινομένων τόπων κατά τη θέσπιση του νόμου 3481/2006) επισημαίνει ότι πριν από την κοινοποίηση του κοινοτικού καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ), τα κράτη μέλη όφειλαν να λάβουν, για τις περιοχές που περιλαμβάνονταν στους εθνικούς καταλόγους των ΤΚΣ και, τελικώς, συμπεριλήφθησαν στον κοινοτικό κατάλογο, κατάλληλα κατά την Οδηγία 92/43/ΕΚ, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, μέτρα προστασίας, για να διατηρήσουν τα χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών. Από της κοινοποίησής τους πρέπει τα κράτη μέλη, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Οδηγίας 92/43/ΕΚ περί οικοτόπων, να μην υιοθετούν σχέδια, των οποίων η διαδικασία εγκρίσεως κινήθηκε πριν από την κοινοποίηση, που υποβαθμίζουν φυσικούς οικοτόπους ή οικοτόπους ειδών που βρίσκονται στους ΤΚΣ ή προκαλούν σοβαρές ενοχλήσεις στα είδη αυτά, εφόσον δεν δικαιολογούνται ενδεχόμενες επιπτώσεις στους οικείους τόπους.

Επί του ενδεκάτου ερωτήματος [\[91\]](#) (το Συμβούλιο της Επικρατείας ζητεί να διευκρινιστεί αν οι αρμόδιες εθνικές αρχές μπορούν, κατά την οδηγία περί οικοτόπων, να παράσχουν άδεια για την πραγμάτωση σχεδίου εκτροπής ύδατος χωρίς αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα για την ορνιθοπανίδα στον οικείο προστατευόμενο τόπο) τονίζεται ότι κατά το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Οδηγίας 92/43/ΕΚ περί οικοτόπων, «οι αρμόδιες εθνικές αρχές μπορούν να χορηγήσουν άδεια για την υλοποίηση σχεδίου για την εκτροπή των υδάτων (το οποίο υποβαθμίζει τους οικοτόπους πτηνών για τα οποία έχει ορισθεί Ζώνη Ειδικής Προστασίας ή ενοχλεί τα είδη αυτά κατά τρόπο που θα μπορούσε να έχει σημαντικές επιπτώσεις όσον αφορά τους σκοπούς της Οδηγίας), μόνον αν το σχέδιο αυτό δικαιολογείται επί τη βάση αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα στις οικείες ΖΕΠ».

Επί του δωδεκάτου ερωτήματος [\[92\]](#) (Επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος) η Γενική Εισαγγελέας σύμφωνα με το κείμενο της εισήγησής της, θεωρεί τόσο την άρδευση όσο και την υδροδότηση υπό την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 4 της Οδηγίας 92/43 επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος για σχέδιο εκτροπής υδάτων, εάν οι λόγοι αυτοί κατισχύουν των αρνητικών επιπτώσεων του σχεδίου αυτού στις προστατευόμενες από την ως άνω Οδηγία περιοχές. Πάντως, εάν θίγονται τύποι οικοτόπων η είδη προτεραιότητας, τότε λαμβάνεται υπόψη, χωρίς γνωμοδότηση της ευρωπαϊκής επιτροπής, μόνον η υδροδότηση ως δικαιολογητικός λόγος. Απορρίπτει την άρδευση ως επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος για σχέδια εκτροπής σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura κατά τις παρεκκλίσεις

που επιτρέπει η Οδηγία 92/43 περί οικοτόπων και αποδέχεται ως δικαιολογητικό λόγο μόνον την ύδρευση.

Επί του δεκάτου τρίτου ερωτήματος [\[93\]](#) (Μέτρα προς εξασφάλιση της συνοχής του Natura 2000) εμμένει ιδιαίτερα στη διατάραξη του φυσικού περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος που ενδέχεται να προκληθεί από τα έργα εκτροπής του ποταμού. Τονίζει ότι για τη διαπίστωση της καταλληλότητας των αντισταθμιστικών μέτρων τα οποία είναι αναγκαία κατά το άρθρο 6, παράγραφος 4, της Οδηγίας 92/43/EK περί οικοτόπων, προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής μιας περιοχής Natura 2000, πρέπει να ληφθούν υπόψη το εύρος της εκτροπής ποταμού και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται, στο μέτρο που αυτά έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις ζώνες προστασίας του Natura 2000.

Τέλος, επί του δεκάτου τετάρτου ερωτήματος [\[94\]](#) (Μετατροπή φυσικού ποταμίου οικοσυστήματος) δίνεται η πρόταση ότι τελικά μπορεί να εγκριθεί σχέδιο για την εκτροπή υδάτων εντός περιοχής Natura 2000, το οποίο θα μετέτρεπε φυσικό ποτάμιο οικοσύστημα σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα, εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 6, παράγραφος 4, της Οδηγίας 92/43/EK περί οικοτόπων.

Η μακροσκελής εισήγηση της Γενικής Εισαγγελέως του ΔΕΕ μελετάται από τους νομικούς παραστάτες των δύο πλευρών, μιας και το περιεχόμενό της θα διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στην οριστική απόφαση του ΔΕΕ που αναμένεται προς στο τέλος του 2011 ή στις αρχές του 2012. Από την απόφαση αυτή θα εξαρτηθούν πολλά για τη συνέχιση ή όχι των έργων της εκτροπής του Αχελώου• που έχουν, προς το παρόν τουλάχιστον, σταματήσει, ενώ πραγματοποιούνται μόνο κάποιες «υποστηρικτικές εργασίες» στις σήραγγες εκτροπής. Μετά την έκδοση της απόφασης, η υπόθεση θα επανέλθει προς συζήτηση στο ΣΤΕ.

[\[1\]](#) Βλ. Αχελώος: στο τέλος του χρόνου η απόφαση
<https://www.econews.gr/2011/05/25/ektropi-axelwou-dikastirio/>

[\[2\]](#) Ο Αχελώος, με γεωγραφικά στοιχεία E 21 17 και N 37 38, εμπίπτει στην απόφαση της Ευρωπαϊκής επιτροπής 2006/613/EK και αποτελεί έναν από τους τύπους κοινοτικής σημασίας στη μεσογειακή γεωγραφική περιοχή. Βλ.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BF%CF%82>

[\[3\]](#) Ονομάζεται και Ασπροπόταμος, επειδή η τυρβώδης ροή του νερού δημιουργούσε άσπρους αφρούς ή κατ' άλλους επειδή η κοίτη του σε πολλά σημεία παρουσιάζεται

κάτασπρη.

[4] Ο ποταμός-θεός προκαλούσε δέος στους προγόνους μας, χαρίζοντας άφθονο νερό και επεκτείνοντας συνεχώς το επιβλητικό του Δέλτα. Άλλωστε, η ρίζα της λέξης "Αχ" είναι σανσκριτικής καταγωγής και σημαίνει: "πολύ νερό" (ίδια ρίζα έχουν και η Αχερουσία και ο Αχέροντας και ο Άραχθος). Βλ.
<https://www.pentalofos.com/ahelooos.htm>

[5] Ο Αχελώος διέρχεται σχεδόν από όλη τη Δυτική Ελλάδα (Νομοί [Τρικάλων](#), [Καρδίτσας](#), [Άρτας](#), [Ευρυτανίας](#) και [Αιτωλοακαρνανίας](#)) και εκβάλλει στο Ιόνιο πέλαγος. Συγκεκριμένα αρχικά ρέει στα δυτικά της Θεσσαλίας με κατεύθυνση προς νότο και στη συνέχεια, εισέρχεται στη Στερεά Ελλάδα και διαγράφει, για αρκετό διάστημα, τα σύνορα Ευρυτανίας και Αιτωλοακαρνανίας. Στην περιοχή αυτή εμπλουτίζεται με νερά της Πίνδου από τους διάφορους παραποτάμους του ενώ στο ύψος του Αγρινίου σχηματίζει ένα διπλό μαιανδρισμό και στρέφεται δυτικά προς την Αιτωλική λεκάνη. Από το σημείο αυτό, ακολουθεί πάλι νότια κατεύθυνση και εμπλουτίζεται με τα πλεονάζοντα νερά των λιμνών Οζερού, Λυσιμαχείας και Τριχωνίδας. Στη συνέχεια, ρέοντας μέσα από μια πλατιά πλέον κοίτη, στρέφεται δυτικά στην περιοχή του Νεοχωρίου και τελικά εκβάλλει στο Ιόνιο πέλαγος, νότια των Εχινάδων νήσων.

[6] Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 70-91 και Ο μύθος της εκτροπής του Αχελώου. Τεύχος 116, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2006
https://www.eepf.gr/arthra/ektropiachelouou_f116.html

[7] Βλ. Σ. Μαγειριάς, Εκτροπή υδάτων από τον Αχελώο (από Λίμνη Συκιάς) προς τη Θεσσαλική πεδιάδα, 1979 τ. 2, τεύχ. Β', σ. 349-412.

[8] Ο αρχικός σχεδιασμός του έργου περιελάμβανε τη κατασκευή των εξής: 1) Δύο φράγματα με τους αντίστοιχους ταμιευτήρες στις θέσεις Μεσοχώρα του νομού Τρικάλων και Συκιά στα σύνορα των νομών Άρτας και Καρδίτσας, καθώς και τους αντίστοιχους υδροηλεκτρικούς σταθμούς στις θέσεις Γλύστρα και στον πόδα του φράγματος Συκιάς, 2) Μια Σήραγγα εκτροπής του ποταμού Αχελώου προς Θεσσαλία, μήκους 17,5 χλμ., για την διοχέτευση προς τη Θεσσαλία συνολικής ποσότητας νερού ίσης με 1100 εκ. κυβικά μέτρα ετησίως καθώς και τον υπαίθριο υδροηλεκτρικό σταθμό Πευκόφυτου στην έξοδο της σήραγγας εκτροπής, 3) Δύο φράγματα με τους αντίστοιχους ταμιευτήρες και τη συνδετήρια σήραγγα στην περιοχή υποδοχής των υδάτων στη Θεσσαλία, στις θέσεις Πύλη του νομού Τρικάλων και Μουζακίου του νομού Καρδίτσας καθώς και τον υδροηλεκτρικό σταθμό Μουζακίου, 4) Την αναρρυθμιστική δεξαμενή Μαυροματίου και τον υδροηλεκτρικό σταθμό Μαυροματίου.

[9] Βλ. «Μπλόκο από ΣτΕ στο έργο της εκτροπής του Αχελώου», Η Καθημερινή 15.4.05.

[10] Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 71.

[11] Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 72-73.

[12] Όσον αφορά τον διεθνή διαγωνισμό του 1987 μέσα σε ένα κλίμα πολιτικού τυχοδιωκτισμού και προχειρότητας μόνο η Ταγευγο υπέβαλε προσφορά, η οποία έγινε δεκτή από τη νέα κυβέρνηση της ΝΔ. Όμως όσο και αν επιχειρήθηκε να επικυρωθεί η εν λόγω σύμβαση από τη Βουλή, αυτό δεν έγινε όταν μάλιστα το 1993 η ΕΕ διεμήνυσε τη δυσφορία της για τις προβληματικές διαδικασίες ανάθεσης του έργου. Ομοίως σ. 73-74.

[13] Ομοίως, σ. 74-76.

[14] Εν τω μεταξύ για τα έργα της εκτροπής είχαν ήδη από το 1987 συνταχθεί 3 ΜΕΠ και εκδοθεί δυο πράξεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εκ των οποίων η πρώτη αφορούσε στα φράγματα και τους ταμιευτήρες στο φυσικό ρου του Αχελώου και η δεύτερη στη σήραγγα εκτροπής, στα φράγματα και στους ταμιευτήρες στις θέσεις Πύλη και Μουζάκι.

[15] Βλ. Ε. Τροβά, Αχελώος: Ο Θεός Ποταμός, Περιβάλλον και Δίκαιο 1/2001, σ. 38-42 και ΜΠΕ - Χωροθέτηση/Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων, ΣτΕ 2759/1994 (Τμήμα Ε΄) - Εκτροπή Αχελώου, Νόμος και Φύση Τεύχος 1/1995, σ. 162-181.

[16] Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 88.

[17] Αυτό περιλαμβάνει: 1) Το φράγμα Συκιάς και ο ομώνυμος Υδροηλεκτρικός Σταθμός, 2) Η σήραγγα εκτροπής του ποταμού Αχελώου προς Θεσσαλία μήκους 17,5 χλμ. με υδροληψία στον Ταμιευτήρα Συκιάς, 3) Ο υδροηλεκτρικός Σταθμός Πευκόφυτου στην έξοδο της Σήραγγας Εκτροπής, 4) Αναρρυθμιστικό έργο Μαυροματίου. Βλ. WWF: Η παράνομη εκτροπή του Αχελώου θα επιβαρύνει τον Έλληνα φορολογούμενο με 3 δις Ευρώ;
https://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=479&Itemid=384

[18] Βλ. Ε. Τροβά, Αχελώος: Ο Θεός Ποταμός, Περιβάλλον και Δίκαιο 1/2001, σ. 45-47.

[19] Αίτηση 15/2/1996 της κοινότητας Μεσοχώρας του Ν. Τρικάλων κατά διαφόρων υπουργών για την ακύρωση της ΚΥΑ https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=76:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14 και Αίτηση 15/2/1996 φορέων της **Νομαρχίας Αιτωλοακαρνανίας κατά διαφόρων υπουργών για την ακύρωση ΚΥΑ** https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=73:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14 και **Αίτηση 13/3/1996 της Κοινότητας Αρματωλικού Ν. Τρικάλων κατά της ΚΥΑ διαφόρων υπουργείων** https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=74:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14

[20] Ο ναός του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλου Τρικάλων λόγω της θέσης του και της μνημειακής του αξίας, όφειλε να υπαχθεί στο εξειδικευμένο καθεστώς της Σύμβασης της Γρανάδας Η μελέτη στην οποία στηρίχθηκαν οι προσβαλλόμενες πράξεις παρέλειψε την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών με βάση τη Σύμβαση της Γρανάδας, στο αυστηρό προστατευτικό καθεστώς της οποίας θα έπρεπε να υπαχθούν, ώστε να αποτραπεί η καταστροφή. Βλ. Σύμβαση της Γρανάδας: https://www.e-ecology.gr/DiscView.asp?mid=953&forum_id=15&

[21] Αφού δέχτηκε την μελέτη ως προς την διαπίστωση της ανάγκης εκτροπής του ποταμού για την ενίσχυση του υδατικού δυναμικού της Θεσσαλίας και δεύτερον αφού έκρινε ότι η Σύμβαση της Γρανάδας δεν θεσπίζει απόλυτη απαγόρευση επέμβασης στα προστατευόμενα πολιτιστικά στοιχεία.

[22] Στη Μελέτη αυτή έγιναν: 1) διερεύνηση ολοκληρωμένων εναλλακτικών σχημάτων μερικής Εκτροπής του π. Αχελώου προς Θεσσαλία, 2) εξαντλητική εξέταση της δυνατότητας διατήρησης της μονής Αγ. Γεωργίου του Μυροφύλλου στη θέση της ως έχει (διαμορφώθηκε λύση διάσωσης της μονής με καταβιβασμό της στάθμης του ταμιευτήρα της Συκιάς κατά 5 μ. και πρόβλεψη κατασκευής προστατευτικού φράγματος γύρω από τη μονή) και 3) συμπλήρωση και επικαιροποίηση των νέων οικολογικών, χωροταξικών, οικονομικών, κοινωνικών, ιστορικών και πολιτιστικών δεδομένων κ.λ.π. Βλ. https://library.tee.gr/digital/m2099/m2099_me_energias.pdf

[23] Βλ. Π. Τσιμπούκης, «Νέο Πλήγμα στην Εκτροπή του Αχελώου», Το Βήμα 21.11.04 και Σ. Αλεξίου, «Νέο Μπλόκο στα έργα εκτροπής του Αχελώου από το ΣτΕ», Τα Νέα 15.4.05.

[24] **Αίτηση ακύρωσης των φορέων της Αιτωλοακαρνανίας προς διάφορα Υπουργεία για την ακύρωση της ΚΥΑ με θέμα «Έγκριση Περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και τη λειτουργία των έργων μερικής εκτροπής του**

Άνω Ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία»,

https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=68:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14 και Αίτηση του Συνδέσμου Ιδιοκτητών Κατακλυζόμενου Οικισμού Μεσοχώρας,

https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=70:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14

[25] Βλ. «Μπλόκο από ΣΤΕ στο έργο της εκτροπής του Αχελώου», Η Καθημερινή 15.4.05.

[26] Βλ. <https://www.nomikaxronika.gr/decisions.aspx?id=c0c50fbb-f852-4462-91e8-2f0603aca603>, και

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rrlKuddA0PIJ:users.uoa.gr/~gdellis/ST/3_OIStE_1688_2005_Axeloos_III.doc+%CE%A3%CF%84%CE%95+1688/2005&cd=2&hl=el&ct=clnk&gl=gr

[27] Βλ. Σ. Αυλωνίτης, Φράγμα στο φράγμα της Συκιάς: Δικαστική εισήγηση προτείνει την ακύρωση της αποπεράτωσης του έργου που ανατέθηκε στη Μηχανική, Έθνος 14.11.05.

[28] Βλ. Η εκτροπή Αχελώου βγαίνει από το συρτάρι, 7.7.06, https://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_1_07/07/2006_190237

[29] Η εκτροπή των 600 εκατ. m³ ετησίως προς την Θεσσαλία και με πλήρως καλυμμένες τις συνολικές σημερινές και μελλοντικές υδατικές ανάγκες της Αιτωλοακαρνανίας, αντιστοιχούσε, σε μέσες υδρολογικές συνθήκες σε ποσοστό μικρότερο του 20% του νερού που χύνεται τελικά στην θάλασσα. Ακόμα και για τις δυσμενέστερες παρατηρούμενες υδρολογικές συνθήκες της τεσσαρακονταετίας το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μικρό. Βλ. Συνέντευξη τύπου: Οι τροπολογίες του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Γ. Σουφλιά «Για την μερική εκτροπή του Αχελώου», 6.7.06, https://www.gsouflias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=80&Itemid=28

[30] Βλ. Ο Αχελώος και η «εκδίκηση» των Θεσσαλών, 30.7.10, <https://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=174746&ct=75&dt=30/07/2006>

[31] Βλ. ΝΟΜΟΣ 3481/2006 ΦΕΚ 162/Α'/2.8.2006, https://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3481_06.htm και Εθνική Νομολογία ΣΤΕ 3841/2006 Τμ. Ε', Περιβάλλον και Δίκαιο 1/2007, σ. 76-83.

[32] Βλ. Απτόητος ο Σουφλιάς για τον Αχελώο, 14.5.09,
<https://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=44043> και Δηλώσεις Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ.
Γ. Σουφλιά για το Έργο κατασκευής φράγματος Γυρτώνης,
13.5.09/
https://www.gsouflias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=182&Itemid=1

[33] Βλ. Souflias promotes Acheloos plan, 10.4.09,
https://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_politics_0_10/04/2009_106221

[34] **Αίτηση ακύρωσης της Αστικής Εταιρίας «Ελληνική Εταιρία για την προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» προς τον Υπουργό ΥΠΕΧΩΔΕ,**

https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=67:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14 και **Αίτηση ακύρωσης της Ν.**

Αιτωλοακαρνανίας προς το ΥΠΕΧΩΔΕ,

https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=63:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14 και **Αίτηση ακύρωσης του**

Συνδέσμου Ιδιοκτητών Κατακλυζόμενου Οικισμού Μεσοχώρας προς τον Υπουργό ΥΠΕΧΩΔΕ

https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=66:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14 και **Αίτηση ακύρωσης της WWF-**

ΕΛΛΑΣ προς το ΥΠΕΧΩΔΕ

https://www.ergaaxeloou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=64:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14

[35] (WWF Ελλάς, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος & Πολιτισμού, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και Δίκτυο Μεσόγειος SOS). Βλ. Περιβαλλοντικές οργανώσεις ζητούν τη διακοπή της εκτροπής Αχελώου, 1.10.09, <https://www.econews.gr/2009/10/01/environmental-organisations-forces-stop-project-axeloos-river/>

[36] Βλ. ΣτΕ Ολ. 3053/2009 [Νομιμότητα του συνολικού έργου της εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου].

<https://www.nomosphysics.org/articles.php?artid=3946&lang=1&catpid=98>

[37] Βλ. Το ζήτημα της εκτροπής του Αχελώου στο Ευρωδικαστήριο, 9.10.09,
<https://www.econews.gr/2009/10/10/aheloos-river-european-court/> και Η εκτροπή του Αχελώου ανάμεσα σε δύο γραμμές, 31.10.09,

https://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_2_31/10/2010_420679

[38] Βλ. **Αίτηση 4/11/2009 της WWF-ΕΛΛΑΣ προς το ΣτΕ για την Αναστολή Εκτέλεσης των έργων,**

https://www.ergaaxelou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=60:1973-&catid=12:2010-09-16-08-22-28&Itemid=14

[39] Βλ. Η Πανθεσσαλική Συντονιστική Επιτροπή διαφώνησε και τόνισε με έγγραφο αίτημα προς τον πρωθυπουργό την ανάγκη της Θεσσαλίας να προχωρήσει και να ολοκληρωθεί ταχέως η μερική εκτροπή του Άνω Ρου του Αχελώου. Αχελώος: η Πανθεσσαλική Επιτροπή ζητά ολοκλήρωση των έργων, 8.3.10,

<https://www.econews.gr/2010/03/08/axeloos-river-case/>

[40] Τονιζόταν ότι η εκτροπή του Αχελώου παραμένει ανοιχτή και το έργο δεν σταματά υπό την προϋπόθεση ότι θα εξαντληθούν όλες οι δυνατότητες εξοικονόμησης νερού και κάλυψης των αναγκών του κάμπου της Θεσσαλίας από δικούς της υδάτινους πόρους. Βλ. Η Τίνα Μπιρμπίλη για την εκτροπή του Αχελώου, 12.1.10, <https://www.econews.gr/2010/01/12/tina-birbili-axeloos-river-case/> και Επιτροπή Αναστολών ΣτΕ 141/2010 Διακοπή έργων στον Αχελώο,

<https://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=4073&lang=1&catpid=98>

[41] Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις επεσήμαναν «ότι η κυβέρνηση δεν αντιλαμβάνεται τις πολλαπλές διαστάσεις της εκτροπής, ειδικά στον καιρό της οικονομικής κρίσης που διανύει η χώρα και πως δεν σέβεται τις αρνητικές αποφάσεις για το έργο του ΣτΕ». Όπως υποστήριζαν «η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί «ντροπή για τη χώρα», ενέχει μεγάλο οικονομικό κόστος και χαρακτηρίζεται από επικίνδυνο λαϊκισμό. Αυτό το οποίο η Θεσσαλία χρειάζεται είναι έργα προστασίας και σωστής διαχείρισης των υδατικών πόρων που διαθέτει και αναδιάρθρωση των καλλιεργειών της». Βλ. Αχελώος: αντιδράσεις

από «πράσινους» φορείς για την εκτροπή του,

9.5.10, <https://www.econews.gr/2010/05/09/axeloos-river-case-3/>

[42] Το ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ είχε ήδη τα αποτελέσματα της πρώτης και της τρίτης ομάδας Διεθνών Εμπειρογνομώνων, αναφορικά με τη Σήραγγα Εκτροπής. Η τρίτη ομάδα εμπειρογνομώνων που είχε ως αντικείμενο τη διερεύνηση στο Φράγμα Συκιάς καθώς και της Έκθεσης για τα περιβαλλοντικά θέματα προβλεπόταν να την καταθέσουν το Σεπτέμβριο του 2010. Βλ. Μαγκριώτης, «Αίτηση για μερική ανάκληση της απόφασης του ΣτΕ», 21.9.10,

https://www.karditsalive.net/index.php?option=com_content&view=article&id=3474:q-----q &catid=37:politicskard&Itemid=55

[43] Βλ. Αχελώος: Επιμονή Μπιρμπίλη για εκτροπή, αντιδρούν στο ...ΠΑΣΟΚ, 26.11.09,
<https://www.protothema.gr/environment/article/?aid=52797>

[44] Βλ. Αχελώος: 5 ΜΚΟ εναντίον της εκτροπής του, 15.10.10,
<https://www.econews.gr/2010/10/15/news-mko-ektropi-axelwou/>

[45] Βλ. Εκτροπή Αχελώου: «όχι» ΣτΕ στη συνέχιση των έργων
<https://www.econews.gr/2011/03/01/news-ektropi-axelwou/>

[46] Βλ. Αχελώος: επιμένει στην εκτροπή το υπ. Υποδομών
<https://www.econews.gr/2011/06/28/ektropi-axelwou-2/>

[47] Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996 , σ. 76-79, 82-86.

[48] Είναι επιτακτική η ανάγκη εκτροπής του Αχελώου μιας και ακόμη και αν αξιοποιηθούν όλα τα επιφανειακά νερά της Θεσσαλίας - (όπως το φράγμα Πλαστήρα, του Σμοκόβου, η Λίμνη Κάρλα, το φράγμα Παλιοδερλί, το φράγμα της Κρύας Βρύσης και άλλα μικρά φράγματα) θα εξακολουθήσει να είναι ελλειμματική ενώ τα προβλήματα της ύδρευσης, των οικοσυστημάτων, της άρδευσης, της υφαλμύρισης του υπόγειου υδροφορέα και των καθιζήσεων των Θεσσαλικών εδαφών θα συνεχίζονται.

[49] Βλ. Στέγνωσε ο Θεσσαλικός κάμπος, 26.7.08,
<https://www.imerisia.gr/article.asp?catid=13816&subid=2&tag=9563&pubid=2711143>

[50] Έτσι κινδυνεύουν με αφανισμό περίπου 50.000 στρέμματα με βαμβάκι, καλαμπόκι, τεύτλα και βιομηχανική ντομάτα σε τέσσερις δήμους της Λάρισας. Για τα 50.000 στρέμματα, που αρδεύονται από το δίκτυο του Πηνειού, απαιτούνται καθημερινά περίπου 400.000 κ.μ. νερού, αλλά το διαθέσιμο νερό σε ορισμένα χρονικά διαστήματα δεν ξεπερνά τις 80.000 κ.μ.

[51] Βλ. Αχελώος: Το ποτάμι των υποσχέσεων, 21.3.08,
<https://www.citypress.gr/index.html?action=article&article=53927>

[52] Βλ. Συνέντευξη τύπου: Οι τροπολογίες του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Γ Σουφλιά «Για την μερική εκτροπή του Αχελώου», 6.7.06,
https://www.gsouflias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=80&Itemid=28

[53] Βολές Σουφλιά για «οικολογικό στραβισμό» στην εκτροπή του Αχελώου, 21.3.09,

<https://www.ethnos.gr/general2.asp?catid=11378&subid=20110&pubid=2730768>

[54] Βλ. Συνέντευξη τύπου: Οι τροπολογίες του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Γ. Σουφλιά «Για την μερική εκτροπή του Αχελώου», 6.7.06,

https://www.gsouflias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=80&Itemid=28

[55] Η λίμνη Κάρλα βρίσκεται στα όρια των Ν. [Λαρίσης](#) και [Μαγνησίας](#). Η λίμνη αποξηράνθηκε το [1962](#), επειδή προκαλούσε πλημμύρες στις πέριξ γεωργικές καλλιέργειες αλλά και για την καταπολέμηση της ελονοσίας. Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι οι επιπτώσεις στο [οικοσύστημα](#) της περιοχής ήταν μεγαλύτερες από το όφελος που προσέφερε η αποξηράνσή της. Έτσι, σήμερα μετά από προσπάθειες έχει αναδημιουργηθεί ένα μέρος της λίμνης, με μέγεθος τα 38.000 στρέμματα. Η αρχική λίμνη είχε μέγεθος 180- 195 χιλιάδες στρέμματα και το βάθος της έφτανε τα 4-6 μ. Βλ.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%AF%CE%BC%CE%BD%CE%B7_%CE%9A%CE%AC%CF%81%CE%BB%CE%B1

[56] Βλ. *Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης*, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 79.

[57] Επιπλέον η λειτουργία αυτών των υδροηλεκτρικών σταθμών θα προκαλέσει την μείωση των υδρογεωτρήσεων, άρα και τη μείωση των θερμοκηπιακών αερίων ενώ παράλληλα θα μειωθεί και η καταναλισκόμενη ενέργεια και το μεγάλο κόστος για την άντληση των αναγκαίων για άρδευση ποσοτήτων νερού από γεωτρήσεις που φτάνουν και τα 200 m.

[58] Ακόμη θα είναι πλέον εφικτή και η καλλιέργεια ενεργειακών φυτών τα όποια ενώ είναι υδροφόρα όπως το βαμβάκι, προτιμώνται από οικολογικής σκοπιάς.

[59] Οικονομικά στοιχεία εκτροπής Αχελώου

https://www.ergaaxelou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=230&Itemid=8

[60] 1) Αποπεράτωση φράγματος Συκιάς (εργολαβία που βρισκόταν σε εξέλιξη) προϋπολογισμού 170 εκατ. Ευρώ, 2) Σήραγγα εκτροπής Αχελώου προς τη Θεσσαλία (εργολαβία που περατώθηκε τον Νοέμβριο του 2009 με ολοκλήρωση της διάνοιξης και επένδυση του 1/3 του μήκους της) και τελικής δαπάνης 178 εκατ. Ευρώ, 3) Κατασκευή τελικής επένδυσης σήραγγας εκτροπής Αχελώου (έργο που δημοπρατήθηκε αλλά δεν υπογράφηκε η σχετική σύμβαση) προϋπολογισμού 65 εκατ. ευρώ. Βλ. Επενδύσεις σε έργα υποδομής, Ομιλία κ. Ρέππα, 17.9.10,

<https://www.buildnet.gr/default.asp?pid=234&la=1&catid=211&artid=1601>

[61] Οικονομικά στοιχεία εκτροπής Αχελώου,
https://www.ergaaxelou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=230&Itemid=8

[62] Βλ. Πέντε λόγοι που ο Αχελώος δεν πρέπει να παρεκτραπεί, 20.8.06,
https://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathcommon_1_20/08/2006_1285884

[63] Τονίζεται ότι το ποσοστό πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 5,4 έως 3,8 δις. Κυβικά μέτρα το έτος χωρίς να συνυπολογίζεται η συνεισφορά 80-100.000.000 κυβικά μέτρα του έργου Ταυρωπού. Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 84.

[64] Οι λόγοι αυτοί ήταν σημαντικοί αλλά έγιναν χωρίς κανένα μακροχρόνιο υπολογισμό για τους υδατικούς πόρους της Θεσσαλίας με αποτέλεσμα να χαθούν πολύτιμα αποθέματα επιφανειακών νερών που θα χρησίμευαν τόσο για την άρδευση σημαντικών εκτάσεων, όσο και για τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα της Θεσσαλίας.

[65] Εδώ θ' αναφέρουμε τις ακριβοπληρωμένες μελέτες της Ελβετικής εταιρίας ELECTRO-WATT το 1966 και της Καναδικής SNC το 1972 οι οποίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι είναι αντιοικονομική η εκτροπή του Αχελώου ποταμού και πρότειναν την αξιοποίηση των υδάτων του Πηνειού, των παραποτάμων του και των άλλων τοπικών υδάτων (λίμνη Κάρλας κ.λπ.). Βλ. Ο μύθος της εκτροπής του Αχελώου, τ. 116, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2006, https://www.eepf.gr/arthra/ektropiachelouou_f116.html

[66] Βλ. [Ο Αχελώος δεν είναι θέμα προσωπικής άποψης. Είναι θέμα εφαρμογής της νομοθεσίας και συνετής χρήσης του δημοσίου χρήματος](https://blog.kritonarsenis.gr/?s=%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BF%CF%82), 21.1.10,
<https://blog.kritonarsenis.gr/?s=%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BF%CF%82>

[67] Βλ. Ο μύθος της εκτροπής του Αχελώου, τ. 116, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2006.

https://www.eepf.gr/arthra/ektropiachelouou_f116.html

[68] Βλ. Άρθρο του νομάρχη Αιτωλ/νίας Θ. Σώκου στην Ελευθεροτυπία, 29.10.10,
<https://www.aixmi-news.gr/index.php/epikairotita/reportaz/2409--l-----r>

[69] Βλ. Η παράνομη εκτροπή του Αχελώου θα επιβαρύνει τον Έλληνα φορολογούμενο με 3 δις Ευρώ;

https://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=479&Itemid=384

[70] Ειδικότερα αν όντως το νερό του Αχελώου θα χρησιμοποιηθεί όλο για τις αρδευτικές ανάγκες της Θεσσαλίας, τότε αυτό σημαίνει ότι θα λειτουργούν όλοι οι νέοι ΥΗΣ μόνο την αρδευτική περίοδο Μαΐου-Σεπτεμβρίου κάτι το οποίο θα σημαίνει απώλεια ενέργειας για την ΔΕΗ. Ενώ αντίθετα αν το νερό θα χρησιμοποιείται κυρίως από τους ΥΗΣ της ΔΕΗ, τότε η μισή ποσότητα του νερού της εκτροπής θα χάνεται κατά την λειτουργία των σταθμών παραγωγής τους χειμερινούς μήνες και μόνο το άλλο μισό θα πηγαίνει το καλοκαίρι για αρδεύσεις στη Θεσσαλία.

[71] Έτσι το άρθρο του Economist (Ιανουάριος 92) που αναδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα (Το Ποντίκι 9/1/92) και αναφέρει σαν κόστος του έργου το ποσόν του 1,3 τρις δρχ. ή 5,2 δις \$ (1\$=250 δρχ) βρίσκεται πολύ κοντά στην πραγματικότητα.

[72] Βλ. Αχελώος: 5 ΜΚΟ εναντίον της εκτροπής, 15.10.10,
<https://www.econews.gr/2010/10/15/news-mko-ektropi-axelwou/>

[73] Βλ. Ο μύθος της εκτροπής του Αχελώου, τ. 116, *Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2006*.

https://www.eepf.gr/arthra/ektropiacheloou_f116.html

[74] Βασικό στοιχείο της νέας ΚΑΠ θα είναι η εξοικονόμηση νερού στις υφιστάμενες χρήσεις και όχι η επέκταση της άρδευσης, γι' αυτό και εξ αρχής δεν χρηματοδοτήθηκε το αρδευτικό τμήμα του έργου. Η αποσύνδεση επίσης των χορηγούμενων ενισχύσεων από την παραγωγή αναμένεται να μειώσει σημαντικά τις υφιστάμενες τάσεις για εντατικοποίηση της γεωργίας. Βλ. Ομοίως.

[75] Βλ. Σ. Παπασπηλιοτόπουλος-Θ. Παπαγιάννης-Σ. Κουβέλης, Το Περιβάλλον στην Ελλάδα 1991-1996, Χορηγός Ίδρυμα Μποδοσάκη, Αθήνα 1996, σ. 86-87.

[76] Η λιμνοθάλασσα, λόγω παντελούς ελλείψεως γλυκού νερού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και των μεγάλων εξατμίσεων κατά την ίδια περίοδο, θα μετατραπεί σε μια απέραντη αλυκή και θα γίνει ακατάλληλη για την επιβίωση κάθε οργανισμού.

[77] Βλ. Όχι στην εκτροπή του Αχελώου - όχι στον αφανισμό της Μεσοχώρας
<https://aheloos.blogspot.com/2010/02/blog-post.html>

[78] Βλ. ΔΕΕ - Υπόθεση C-43/10 Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας κ.λπ., Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως Juliane Kokott της 13ης Οκτωβρίου 2011.

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=111201&pageIndex=0&doClang=el&mode=lst&dir=&occ=first&cid=1372> παράγραφοι 42-54.

[79] Ομοίως, παράγραφοι 74-82.

[80] Ομοίως, παράγραφοι 55-73.

[81] Ομοίως, παράγραφοι 83-91.

[82] Ομοίως, παράγραφοι 92-96.

[83] Ομοίως, παράγραφοι 97-121.

[84] Ομοίως, παράγραφοι 122-129.

[85] Το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι τα κράτη-μέλη για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού δημοσιεύουν και θέτουν στη διάθεση του κοινού προς διατύπωση παρατηρήσεων τα εξής: i) Χρονοδιάγραμμα και πρόγραμμα εργασιών για την εκπόνηση του σχεδίου τουλάχιστον τρία έτη πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο, ii) Ενδιάμεση επισκόπηση των σημαντικών ζητημάτων διαχείρισης των υδάτων που εντοπίστηκαν στη λεκάνη απορροής ποταμού τουλάχιστον δύο έτη πριν από την έναρξη της περιόδου στο οποίο αναφέρεται το έργο. Αντίγραφο του προσχεδίου διαχείρισης τουλάχιστον ένα έτος πριν από την έναρξη της περιόδου, στο οποίο αναφέρεται το σχέδιο, ενώ μετά από αίτηση παρέχεται πρόσβαση σε βοηθητικά έγγραφα και πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση του προσχεδίου. Βλ. Directive 2000/60 Establishing a Framework for Community Action in the Field of Water Policy (23 October 2000) Άρθρο 14 <https://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=F1AF2ARLHmo%3d&tabid=248&language=el-GR>

[86] Βλ. ΔΕΕ - Υπόθεση C-43/10 Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας κ.λπ., Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως Juliane Kokott της 13ης Οκτωβρίου 2011.

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=111201&pageIndex=0&doClang=el&mode=lst&dir=&occ=first&cid=1372> παράγραφοι 130-144.

[87] Ομοίως, παράγραφοι 145-157.

[88] Ομοίως, παράγραφοι 158-172.

[89] Ομοίως, παράγραφοι 173-178.

[\[90\]](#) Ομοίως, παράγραφοι 179-203.

[\[91\]](#) Ομοίως, παράγραφοι 204-220.

[\[92\]](#) Ομοίως, παράγραφοι 221-228.

[\[93\]](#) Ομοίως, παράγραφοι 229-234.

[\[94\]](#) Ομοίως, παράγραφοι 235-239.